

6.6.2022

VN/16786/2022
VN/16786/2022-OM-4

Oikeusrekisterikeskus

Oikeusministeriön kannanotto Oikeusrekisterikeskuksen kirjanpitoyksikön (KPY 154) tilinpäätöksestä vuodelta 2021

Valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 66 i §:n 1 ja 2 momenttien nojalla oikeusministeriö on tänään päättänyt antaa seuraavan kannanoton Oikeusrekisterikeskuksen (kirjanpitoyksikkö 154) tilinpäätöksestä vuodelta 2021 ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätös ja siitä 29.4.2022 annettu valtionalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus antavat aiheita.

1. Arvio tuloksellisuudesta ja sen kehityksestä sekä asetettujen tulostavoitteiden toteutumisesta

Oikeusrekisterikeskus uudisti toimintaansa merkittävästi vuonna 2021. Syksyllä 2020 muodostetun ORK 2023 -vision ”Oikeushallinnon ketterä digikumppani ja luotettu tietovarantojen osaaaja” mukaisesti ORK:n tavoitteena on uudistua proaktiivisemmaksi sekä viranomaistehtävissä että hallinnonalan digitalisaation edistäjänä. RATSU-ratkaisusuunnittelun avulla kehitetään aktiivisempaa kumppanuutta sektoriasiakkaiden kanssa.

Hallinnonalan keskeisiä tietojärjestelmähankkeita, kuten ROTI, AIPA, eCRIS-TCN, Interoperability (IO), HILDA, KOSTI, käyttövaltuushallinta, Vaalitietojärjestelmä, Älykäs vankila ja robotiikkahankkeet, edistettiin. ORK:n oman viranomaistoiminnan keskeisen täytäntöönpanojärjestelmän uudistaminen käynnistettiin. Sen kanssa rinnakkain etenee ministeriön vetämä täytäntöönpanon prosessien ja lainsäädännön uudistaminen. Hankkeita ja niiden muodostamaa kehityskokonaisuutta tukee ja ohjaa projektitoimisto (PMO) ja IT-kehityssalkun johtamismalli.

ORK:n perustehtävä, päivittäinen palvelutuotanto, säilyi hyvällä tasolla.

Loppuvuodesta 2021 ORK toteutti organisaatiouudistuksen, jossa organisaatorakennetta madallettiin ja lisättiin asiantuntijayhteistyötä matriisimaisemmalla toimintamallilla. Sisäisiä toimintamalleja päivitettiin mm. ratkaisusuunnittelun, projektitoiminnan ja ylläpidon osalta. Kansallista verkostoitumista ja viranomaisten välistä tiedonvaihtoa EU-toimijoiden kanssa kasvatettiin.

Viraston talouden vakauttamistoimia jatkettiin. ORK luopui osasta toimitiloistaan. Siirtyvä määräraha kasvoi edellisvuodesta 1,1 miljoonaa euroa 1,6 milj. euroon. Osa käyttämättä jääneestä määrärahasta on sidottu uuden täytäntöönpanojärjestelmän rahoittamiseen. Siirtyvällä rahalla varaudutaan supistuvaan määräraha-kehitykseen kehyskaudella.

Korona-aikana etätyössä oli 95 % henkilöstöstä. Tämä vaikeutti tiedon liikkumista, ryhmätyöskentelyä sekä yhteisöllisyyden kokemuksia. Etäajan viestinnän haasteisiin vastattiin mm. laajentamalla johtoryhmätyöskentelyyn osallistuvien määrää ja pitämällä säännöllisiä yhteisiä kuukausikokouksia ja suunnittelutyöpajoja.

Sovitut tulostavoitteet saavutettiin pääasiassa hyvin. Yhteensä 56:sta tulostavoitteesta toteutui 46 ja osittain toteutui 9. Ainoastaan viranomaispalvelujen maksuaikahakemusten toimittaminen kahden viikon tavoiteajassa ei onnistunut (toteuma kolme viikkoa).

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläesplanadi 10
00023 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 67730
Internat. +358 9 160 67730

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi

6.6.2022

VN/16786/2022

VN/16786/2022-OM-4

2. Tuloksellisuuden raportoinnin perusteiden asianmukaisuus ohjauksen ja tulosvastuun kannalta sekä oikeusministeriön kanta kehittämistarpeista

ORK:n solmi vuosisopimukset tietojärjestelmäpalveluista kymmenen toimintasektorin kanssa. Vuosisopimusten toteutumista, tilaajatytyväisyyttä ja sovittujen tehtävien toteutumista seurataan ja ohjataan sektorien seurantaryhmissä.

Hallinnonalan loppukäyttäjien tyytyväisyyttä mitataan erillisellä kyselyllä vuosittain. Hallinnonalan järjestelmäasiakkaiden tyytyväisyysluku kasvoi edellisestä vuodesta. Vuonna 2020 lukema oli 3,8/5 ja vuonna 2021 4,0/5. Kyselyllä selvitetään loppukäyttäjäasiakkaiden tyytyväisyyttä heidän käyttämiinsä substanssijärjestelmiin sekä mm. ORK:n palvelualltiuteen ja asiakkaille tarjottaviin viestintäkanaviin ja -tapoihin. Vastaajia oli noin 1 500, mikä on 16 % hallinnonalan henkilöstöstä.

Tietopalvelut-toimiala teettää vuosittain asiakastytyväisyyskyselyn viranomaistahoille. Kyselyä kehitettiin ulottamalla se myös mm. oman hallinnonalan toimijoille ja poliisille. Vastaajien määrä kolminkertaistui (yhteensä 381 vastaajaa) ja asiakastytyväisyysluvuksi saatiin erinomainen 4,2 asteikolla 1 - 5. Kansalaisasiakkaiden asiakastytyväisyys oli vuonna 2021 keskimäärin 4,4. Luku on pysynyt erinomaisella tasolla vuodesta toiseen.

Talousarviossa ORK:lle myönnettiin 8,8 miljoonaa euroa sekä edelliseltä vuodelta siirtynyt 0,5 miljoonaa euroa. Lisäksi käytettävissä oli tilijaottelumuutoksella ORK:n käyttöön osoitettu 102,9 miljoonaa euroa vuosisopimuksissa sovittuja IT-palveluita varten. ORK:lla oli näin ollen käytettävissään yhteensä 110 miljoonaa euroa. ORK:n omasta toimintamäärärahasta jäi käyttämättä kertomusvuonna yhteensä 1,6 miljoonaa euroa, joka siirrettiin seuraavalle vuodelle. IT-vuosisopimusrahoituksesta jäi käyttämättä yhteensä n. 10,8 miljoonaa euroa, joka siirrettiin seuraavalle vuodelle. Määrärahaa jäi käyttämättä, koska hankkeet etenivät suunniteltua hitaammin. Tämä johtui mm. siitä, että ORK ei saanut rekrytoitua riittävästi henkilöstöä hankkeisiin.

Julkisoikeudellisten suoritteiden tuottojen kustannusvastaavuudet ovat edelleen liian korkeat. Julkisoikeudellisten suoritteiden tuotot ovat 1,17 miljoonaa euroa ja kustannusvastaavuus 121 %.

Viraston sisäisen valvonnan ja siihen liittyvän riskienhallinnan asianmukaisuudesta ja riittävydestä vastaa viraston johtoryhmä. Arvioinnin perusteella johtoryhmä totesi, että kokonaisuutena arvioiden ORK:n sisäistä valvontaa voidaan pitää asianmukaisena ja riittävänä.

3. Toimenpiteet, joihin kirjanpitoyksikössä on tarpeen ryhtyä tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Viranomaispalvelujen korkean kustannusvastaavuuden vuoksi oikeusministeriö kehottaa ORK:ta tekemään esityksen hintojen alentamisesta vuoden 2022 aikana.

ORK:n siirtyvät määrärahat uhkaavat vähetä kehyskauden lopulla. Viraston tulee jatkaa tiukkaa taloudenpitoa ja käynnistää uusia kehittämistoimenpiteitä sähköistämällä ja automatisoiden prosessejaan sekä varmistaa, että täytäntöönpanojärjestelmän uudistamishanke etenee suunnitellussa aikataulussaan ja budjetissaan.

Hallinnonalan ICT-kustannukset ovat kasvaneet ja paineita kasvuun on jatkossakin. ORK:n tulee selvittää yhdessä ministeriön ja toimintasektoreiden kanssa mahdollisuudet ICT-kustannustehokkuuden parantamiseen. ORK jatkaa hallittua siirtymistä pilvipalveluihin kehittämisen ketteryyden ja kustannustehokkuuden lisäämiseksi ja parantaa Valtorin palveluiden kustannustehokkuutta ja läpinäkyvyyttä. ORK:n tulee tuottaa lisäarvoa hallinnonalalle, jotta resurssipanostukset esim. Valtorin ohjaukseen tuottavat arvoa.

Euroopan oikeusalan digitaaliset palvelut sekä rajat ylittävä yhteistyö ja asiointi ovat voimakkaan kehityksen kohteena. Kehitys edellyttää rajapintojen rakentamista hallinnonalan järjestelmiin, EU:n digitaalisten palveluiden käyttöönottoa sekä EU:n rahoitusmahdollisuuksien aktiivista hyödyntämistä näiden toteuttamiseksi. ORK:n tulee tukea toimintasektoreita rahoitushakemusten laadinnassa EU-rahoituskanavista.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläesplanadi 10
00023 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 67730
Internat. +358 9 160 67730

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi

6.6.2022

VN/16786/2022
VN/16786/2022-OM-4

ORK:n tulee kehittää aktiivisesti hallinnonalan yhteisiä ICT-palveluita ja pyrkiä yhdessä ministeriön kanssa sitouttamaan toimintasektorit yhteisten palvelujen käyttöön. Yhteisten palveluiden tulee olla mahdollisimman monelle sektorille hyödyllisiä. ORK:n tulee selkeyttää yhteisten palvelujen budjetointia ja huolehtia, että tehostamispotentiaali hyödynnetään.

ORK huolehtii, että hallinnonala kehittyy kohti yhtenäisempää arkkitehtuuria. Osana tätä ovat yhteiset järjestelmät ja alustat, joiden avulla uusia kehittämishankkeita voidaan toteuttaa tehokkaasti. Lisäksi ORK varmistaa hallinnonala- ja sektorikohtaisten digisuunnitelmien rakentumisen, jolloin parannetaan myös hallinnonalan yhteisten palvelujen suunnittelua.

Isojen kehittämishankkeiden valmistuttua siirrytään tietojärjestelmien voimakkaan edelleen kehittämisen ja ylläpidon vaiheeseen. ORK:n tulee suunnitella ylläpitotoiminta ottaen huomioon kustannustehokkuus ja -ennustettavuus, jotta hankkeiden jälkeiset ennakoidut tuottavuushyödyt toteutuvat. Jatkokehityksessä tulee nopeasti kehittää sellaiset tuottavuuden ja toiminnan kannalta välttämättömät toiminnallisuudet, jotka varsinaisissa hankkeissa jäivät toteuttamatta.

Uusia tietojärjestelmiä käyttöönotettaessa ORK:n tulee suunnitella, miten vanhoista poistuvista järjestelmistä päästään mahdollisimman nopeasti kokonaan eroon niin, että vanhojen järjestelmien tarpeellisten tietojen käytettävyys on turvattu ja vanhoihin järjestelmiin sitoutuneet kustannukset poistuvat.

Maailman tilanteen kiristyminen on osoittanut, että väistämättä jatkossakin eteen tulevat laajavaikuttavat häiriötilanteet voivat lamauttaa tai muuttaa toimintaa. ORK:n tulee huolehtia, että digitaaliset palvelut toimivat häiriöttömästi sekä kehittää tietoturva laatimansa tietoturvan kehittämissuunnitelman mukaisesti.

Sektorien viranomaisilla on lakisääteinen vastuu niiden rekistereissä olevien henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta ja toimintansa riskienhallinnasta, mutta käytännössä ne eivät voi toteuttaa näitä vastuitaan ilman ORK:n merkittävää panosta. ORK:n on ennakkolisesti käsittelijän roolissa huolehdittava tietosuojalainsäädännössä edellytetyn dokumentaation tuottamisesta ja saatavuudesta rekisterinpitäjille. ORK:n on todennettava, ylläpidettävä ja seurattava palvelujen tietosuojan ja tietoturvallisuuden tilaa ja tason riittävyttä. ORK:n on yhteistyössä rekisterinpitäjien kanssa varmistettava, että palveluntarjoajat alihankkijoihin soveltuvat oikeusviranomaisten kumppaneiksi niin tietosuojaosaamisensa ja sopimusehtojen kuin tarvittaessa myös tieto- ja kyberturvallisuuskyvykkyytensä osalta.

ORK:n johdon tulee toimeenpanna viraston toiminnan muutos ja osoittaa, että sillä saavutetaan konkreettista hyötyä koko hallinnonalalle. ORK:n tulee kehittää sekä hyödyntää mittareita, joilla toiminnan muutosta ja syksyllä 2021 tehdyn organisaatiouudistuksen onnistumista voidaan seurata.

4. Oikeusministeriön toimenpiteet tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Ministeriö huolehtii yhdessä ORK:n kanssa, että ORK saa riittävän rahoituksen hallituksen lakiesityksistä aiheutuviin kustannuksiin. Ministeriön ja ORK:n yhteisenä tavoitteena on EU-rahoitusmahdollisuuksien aktiivinen hyödyntäminen EU:n digitaalisten palvelujen käyttöönotossa ja rajapintojen rakentamisessa hallinnonalan järjestelmiin.

Ministeriö kerää toimintasektoreiden kehittämistarpeet budjetti- ja kehysvalmistelun yhteydessä, jolloin ORK saa pohjatietoja palvelusopimusten laadintaan IT-palveluiden tilaajien kanssa sekä oman toimintansa suunnitteluun ja kehittämiseen pidemmällä tähtäimellä. Kehittämistarvekartoitusten ja hankesalkun hallinnan yhteistyötä kehitetään edelleen.

Ministeriö ohjaa hankesalkun ohjausryhmän toimintaa ja hankkeiden priorisointia ORK:n tukemana projektimallissa kuvatuissa hankesalkun ohjauspisteissä. Ministeriö kehittää yhteistyössä ORK:n kanssa tietojärjestelmien tarvitsemia yhteisiä palveluita, hankesalkun ja järjestelmien elinkaaren hallintaa sekä ICT-hankkeiden ohjausta ja hallintaa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläesplanadi 10
00023 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 67730
Internat. +358 9 160 67730

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi

6.6.2022

VN/16786/2022
VN/16786/2022-OM-4

Hallitus on päättänyt oikeusministeriön valmisteluvastuulla käynnistää oikeudenhoidon selonteon valmistelun. Tavoitteena on tuottaa päätöksentekijöille kokonaisvaltainen ja ajantasainen tieto suomalaisen oikeudenhoidon tilasta. Selonteossa tarkastellaan myös Oikeusrekisterikeskuksen tilannekuvaa ja tavoitetilaa ja pyritään tunnistamaan toiminnan tehostamisprosessit sekä toimintaedellytysten vahvistamistarpeet.

Oikeusministeri

Anna-Maja Henriksson

Osastopäällikkö

Tapio Laamanen

Tiedoksi

Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläesplanadi 10
00023 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 67730
Internat. +358 9 160 67730

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi